

c) az ember iránti tiszteletük;

d) a világról alakuló képük.

2. az olvasásfejlesztő irodalom tanítás feladatai: tudjanak a gyermekek (kommunikációs ismereteik birtokában) új értékeket előállító, alkotó gondolkodással az őket körülvevő információkat feldolgozni, hogy:

a) beszédükkel;

b) megértő, bíráló-elemző, problémamegoldó olvasásukkal;

c) alkotó írásukkal

részesei lehessenek a környezetükben és/vagy a világban zajló eseményeknek, folyamatoknak. (6)

Olvasásfejlesztő irodalomtanításunk a korszerű információfeldolgozáson, továbbá a könyv-, könyvtárhazsználaton alapul. A tudástechnológia elméleti ismeretein túl FRIED ISTVÁN következő gondolataiból merít frissítő erőt programunk (7):

„... az olvasás: fölfedezés, többit tudunk meg önmagunkról, a világról, a múlt-ról, a jelenről, a jövőről, ha rendszeresen és figyelmesen olvasunk. Az olvasás megismerés, az élettapasztalat gyarapítása...”

IRODALOMJEGYZÉK

[1] DURKÓ MÁTYÁS: *Olvasás, megértés*. Budapest, Gondolat, 1976.

[2] BESZPALKO, V. P.: *Információs pszichológia és didaktika*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1968.

[3] NAGY JÓZSEF: *A tudástechnológia elméleti alapjai*. Veszprém, OOK, 1985.

[4] FÁBIÁN ZOLTÁN: *A beszéd és az olvasás együttes fejlesztéséről*. Szolnok, Pedagógiai Továbbképző Intézet, 1977.

[5] H. TÓTH ISTVÁN: *Olvasásfejlesztő irodalomtanítás* (doktori értekezés). Szeged, 1988.

[6] H. TÓTH ISTVÁN: *Híradás az olvasásfejlesztő irodalomtanításról*. Kecskemét, Művelődésügyünk, 1990. 7:42—53.

[7] FRIED ISTVÁN: *Tíz híres regény*. Budapest, Gondolat, 1989.

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA

Debrecen

Nehéz történelemtanárnak lenni

„A történelem az egyéni ember szociális cselekvése a társadalom és a kultúra változása közben. Minden jelenben legalább ötven százalék múlt rejlik, amit meg kell ismernünk és fel kell tárunk, ha nem akarjuk elszalasztani azt, ami valóban haladás.” Egy ünnepi kiadványban olvashatjuk ezeket a mondatokat. Ha komolyan vesszük és mérceként alkalmazzuk e megállapítást, akkor nyilvánvaló: a történelem, illetve a történelmi tudat a lakosságban és az ifjúságban elengedhetetlen feltetele egy működőképes demokratikus társadalmi rendnek. Főiskolai hallgatóinkkal együtt felébredt a kíváncsiságunk arra, hogyan is fest a mai fiatalok történelmi tudata. Evégből eszmecserét folytattunk tanulókkal, tanárokkal és szaktanácsadókkal a történelem társadalmi jelentőségéről.

„Állítsátok pellengérré a boszorkányt!... A pellengérré vele! — Le vele, egésetek meg ezt a női ördögöt!” Az izgatott kiabálás megtölti a nagytermet, amelyben egy csoport lökdös maga előtt egy fiatal nőt a képzeletbeli pellengér felé. Azért csak képzeletbeli ez a pellengér, mert a jelenet nem a való életben játszódik le, hanem egy rögtönzött színpadon. A részt vevő felső tagozatos tanulók tanáruk vezetésével egy 1675-ben lefolyt boszorkánypert rekonstruálnak színjátékszerűen.

A tanár óvatosan feloztatja a csoportot, visszaküldi a „színészeket” az eredeti felállásba, itt-ott tippeket ad nekik, és a kelléken igazít még valamit. A véletlen

úgy hozta, hogy pár hónapja ráakadt egy utolsó boszorkányper aktáira. Amikor tanítványainak előadta elképzeléseit, hogy fel kellene dolgozni a témát, eleinte nem nagy visszhangot keltett. A fiatalok nem sok fantáziát láttak egy ilyen ósdi történet föllevenítésében, unalmasnak, nehezen kivitelezhetőnek tartották a dolgot. Ám amikor elkezdtek vele foglalkozni — meglehetősen intenzíven, mert a párbeszédet is nekik maguknak kellett megírniuk —, mindinkább felébredt az érdeklődésük. „Megkapó élmény tapasztalni, hogy az emberek régen épp úgy gondolkodtak és éreztek mint mi.” — mondja Z. Z.

Ebben az iskolában kézzel foghatóan tapasztaljuk, milyen érdekes tud lenni a történelem, milyen aktívan működhetnek közre a tanulók ennek a tárgynak az oktatásában, ha tanáruk érti a módját annak, hogy felkeltse az érdeklődésüket. Kibúdulva a felismerésből, hogy a múlt kellő ismerete előfeltétele a jelenben való demokratikus magatartásnak, számtalan történelmi projektumot munkáltak ki, és több helyen rendeztek versengést a tanulók között. Mindezek célja, hogy a fiatalok egy-egy konkrét eseménysor felidézésével kiszabadítsák a tankönyvek betűrengetegéből és elevezzék a történelmet. E kísérletek során a „köznepok történelme”, a „történelem alulról” címszó alatt ismertté vált oktatási módszereket alkalmazzák, hogy a tudományos kontextus mellett mintegy a fiatalok nyelvén, az iskolai élet realitásai közepette tegyék érthetővé a múlt eseményeit.

Jelentősen támogatja ezeket a törekvéseket a történelem iránti érdeklődés fokozódó terjedése. Nagy- és kisvárosok egymás után fedezik fel „születésnapjukat”, jubileumok, ünnepi megemlékezések követik egymást, történelem tárgyú könyvek állnak az olvasottsági listák élén, és történelmi tárgyú kiállítások lépnek elő nagyvárosok idegenforgalmi attrakcióivá, s a közönség nagyobb részét fiatalok alkotják. Mindebből logikusan az következne, hogy az ifjúság fejlett történelmi tudattal rendelkezik. Ugyanakkor az oktatásügy képviselői egyenesen katasztrófális állapotokról beszélnek. A fiatalok, úgymond, fontos dátumokat és neveket kevernek össze, s az események és folyamatok közötti összefüggések javarészből ismeretlenek a számukra. A történelem az iskolákban az egyik legnépszerűtlenebb tantárgyak közé tartozik.

Egy másik osztályban ott hospitáltunk, ahol a téma a gazdasági válság. A tanár szemmel láthatólag iparkodik világosan elmagyarázni, mi is váltotta ki a válságot, s csak akkor kezd a társaság valamelyest föllevenedni, amikor a tanár párhuzamokat von bizonyos jelenlegi gazdasági problémákkal. Később el is mondják nekünk a tanulók, hogy történelmi ismereteikkel csak akkor tudnak valamit kezdeni, ha alkalmazni tudják azokat az általuk élményszerűen ismert mai eseményekre.

Általában azonban unalmas tárgynak számít a történelem. „Csupán régmúlt história... nem tudom, mihez kezdhünk velük manapság” — mondja K. M. Az események közvetlen tanúinak több esélyük van arra, hogy a fiatalok érdeklődését felkeltse. Sz. B. például mindig hegyezi a fülét, ha nagyapja, aki a második világháborúban katona volt, az élményeiről mesél: „amit elmesél, azt mai eszemmel is nagyon jól fel tudom idézni.” Beszélgetésünk során mindinkább világossá válik, hogy nem is annyira a tananyag az oka a tanulók elégedetlenségének, mint inkább a mód, ahogy előadják. Szeretnének mindent „izgalmas” előadásban kapni, a legszívesebben filmek vagy más médiumok közvetítésével.

Sok tanár azonban úgy érzi, a tanulók eme igényeinek a kielégítése meghaladja az erőit, „fogyasztói” magatartást és túlzott passzivitást vetnek a diákok szemére. Az időhiány is nehezen megoldható problémákat okoz. De a tanárok jelentős része nem kapitulál a nehézségek előtt, a lehetőségekhez mérten olyan érdekessé teszik történelemóráikat, amennyire csak képesek.